

Ковінько Олена Миколаївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри

Вінницький торговельно-економічний інститут, КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

СТРУКТУРНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ: ПЕРЕДУМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ

Для вітчизняних підприємств на сьогодні надзвичайно актуальною залишається проблема ведення ефективної бізнес-діяльності. Недостатня відкритість української економіки вимагає від кожного окремого підприємства систематично враховувати тенденції світового господарства, структурні зміни в економіці України для активізації бізнес-діяльності підприємств на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Вирішення проблеми передбачає ґрунтовний аналіз макроекономічних показників України, показників структурної статистики підприємств, обсягів виробництва та збуту аграрної продукції, характеристики експортного потенціалу та товарної структури зовнішньої торгівлі України, оцінку їхньої послідовності та адекватності для формування стратегії розвитку підприємства на нових та існуючих ринках.

Наразі актуальними є дослідження, що зорієнтовані на вивчення структурних перетворень в аграрному бізнесі, і які стануть передумовою пошуку нових шляхів виходу українських аграрних підприємств на зарубіжні ринки.

Питання вивчення структурних перетворень в аграрному бізнесі та їх впливу на активізацію бізнес-діяльності підприємств аграрного сектору висвітлено в наукових працях вітчизняних вчених О. М. Варченко, І. М. Волкова, О. М. Вишневської, В. Є. Данкевич, О. М. Ковінько та інших [1–4]. У ході даних досліджень фахівці вивчають структурні зміни, що відбулися в економіці України та їх вплив на розвиток бізнес — діяльності підприємств аграрного сектору. Однак питання вивчення причин та чинників структурних змін в аграрному секторі нашої країни, та їх впливу на формування передумов активізації бізнес-діяльності аграрних підприємств потребують проведення даного дослідження.

Для оцінки структурних перетворень в аграрному бізнесі доцільно провести оцінку виробничо-збутового потенціалу підприємств аграрного бізнесу, що дозволить визначити динаміку виробництва та реалізації аграрної продукції, рівень самозабезпеченості населення України сіль-

ськогогосподарською продукцією, фактори впливу на збільшення випуску і реалізації продукції та вихід вітчизняних аграрних підприємств на міжнародні ринки і розширення торгових відносин із зарубіжними країнами.

У 2010 та 2012 рр. індекс обсягу виробництва аграрної продукції мав значення нижче 100% відповідно до попередніх періодів [4]. У 2011 р. аграрний бізнес продемонстрував зростання на 20,2% від 2010 року; у 2013р. порівняно з відповідним періодом 2012р. зріс на 13,3%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах — 120,2%, а в господарствах населення — 106,4%, у 2014 р. був зафіксований обвал індексу в середньому на рівні 2,2%, та в 2015 р. аграрний бізнес продемонстрував зменшення індексу обсягу виробництва аграрної продукції до 95,2% від попереднього періоду. Динаміка індексу обсягу виробництва аграрної продукції свідчить, що ця галузь на відміну від промисловості мала позитивну динаміку розвитку у 2011 р, 2013 р., 2014 р. Негативні тенденції 2015 року можна пояснити тим, що глибока криза економіки України 2014–2016 рр. викликає ланцюжкову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників [4].

В 2014 році найбільші обсяги виробленої продукції в Україні дали великі підприємства — 44,7%, в той час ринкова частка великих підприємств аграрного бізнесу склала — 14,6%. Середні підприємства забезпечили обсяг виробленої продукції 1220383,3 млн грн., що склало 38,2% до загального обсягу виробництва, а обсяг виробленої аграрної продукції середніми підприємствами становив — 148509,6 млн грн., що склало 51,5% до загального обсягу аграрного бізнесу. Малі підприємства мали найнижчі результати за всіма видами діяльності, їх обсяг виробництва становив 544081,6 млн грн., 17,1% до загального обсягу виробництва підприємств всіх видів діяльності [4]. Обсяг виробництва аграрної продукції малими підприємствами, кількість яких є найбільшою, становив у 2014 році — 97616,6 млн грн., тобто 33,9% до загального обсягу аграрного бізнесу [4].

Аналіз обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання за видами економічної діяльності показав, що протягом 2012–2014 рр. загальний обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання (за видами економічної діяльності) залишався стабільним. В той час обсяг реалізованої аграрної продукції у 2014 році зріс порівняно із 2012 та 2013 роками на 52830,8 млн грн. та 53885,4 млн грн. [4].

Частка аграрної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності складала у 2012 р. — 3,9%, у 2013 р. — 4,0%, у 2014 р. — 5,1%, у 2015 році — 7,22% [4]. Зростання обсягу реалізованої аграрної продукції свідчить про успішний розвиток сільського господарства та підтверджує наявність постійного попиту на аграрну продукцію на вітчизняному та світовому ринку.

Відповідно до статистичних даних споживання аграрної продукції, у 2014 році в Україні порівняно із 2011р. та 2013 р. значно зменшились обсяги споживання основних видів аграрної продукції [4]. Протягом 2014–2015 року відбулося зростання цін на основні види аграрної продукції, знизилася платоспроможність населення, що і стало основною причиною скорочення споживання продукції.

З аналізу структури виробництва та споживання сільськогосподарської продукції, що був проведений, можемо зробити висновок, що Україна самотужки забезпечує себе майже всією аграрною продукцією. Достатньо для забезпечення норми споживання виробляється зернових культур, олії, картоплі, овочів відкритого ґрунту, молока, яєць. У 2013 році відчувався незначний дефіцит цукру – 76,5%, плодів та ягід – 88,5%, м'яса й м'ясопродуктів – 88,5%. 2014 рік був складним для українських аграрних підприємств, дефіцит вище згаданої продукції залишався, проте можемо відзначити, що наявність профіциту основних видів аграрної продукції: зернових культур – 159,0%, олії – 816,7%, картоплі – 388,5% дає підстави приймати рішення щодо виходу на нові зарубіжні ринки збуту [4].

У 20112–2015 рр. залежність економіки України від зовнішніх ринків збуту значно посилилася. Експорт аграрної продукції у товарній структурі зовнішньої торгівлі України становив у 2012 р. – 20,9%, 2013 р. – 21,5%, 2014 р. – 25,2%, 2015 р. – 31,8% [4]. Слід зазначити, що обсяг експорту аграрної продукції в Україні з 2012 р. до 2015 р. збільшився на 10,9% (табл. 1). Водночас імпорт аграрної продукції у товарній структурі зовнішньої торгівлі України становив у 2012 р. – 5,4%, 2013 р. – 6,3%, 2014 р. – 6,4%, 2015 р. – 5,1% [4].

Таблиця 1

Динаміка виробництва, реалізації, експорту, імпорту аграрної продукції підприємствами в Україні у 2012–2015 рр. (млрд грн., тис. дол.) [4]

Період	Виробництво млрд грн.	Реалізація млрд грн.	у% до загально-го обсягу реалізації	Експорт тис. дол.	у% до загально-го обсягу експорту	Імпорт тис. дол.	у% до загального обсягу імпорту
1	2	3		4		5	
2012	223,3	167,3	3,9	14386,7	20,9	4554,3	5,4
2013 ¹	253,7	166,3	4,0	13429,5	21,5	4861,3	6,3
2014 ¹	288,1	220,2	5,1	13572,6	25,2	3457,5	6,4
2015 ¹	267,93	359,1	7,22	12094,7	31,8	1876,7	5,1

Динаміка виробництва, реалізації, експорту, імпорту аграрної продукції підприємствами в Україні у 2011–2015 рр. дає можливість зробити

висновок про те, що в Україні існував надлишок аграрної продукції, отже вітчизняним підприємствам аграрного бізнесу потрібно постійно здійснювати пошуки нових ринків збуту. У 2015 році обсяги реалізації перевищували обсяги продажу, що пояснюється реалізацією аграрної продукції, що була в залишку з 2014 року.

Отже, структурні перетворення в аграрному бізнесі створюють передумови активізації бізнес-діяльності аграрних підприємств. Адже вихід вітчизняних аграрних підприємств на міжнародні ринки і розширення торгових відносин із зарубіжними країнами дозволить завантажити невикористані виробничі потужності аграрного сектору, забезпечити довгостроковий успішний збут, посилити ринкові позиції аграрних підприємств України, диверсифікувати товарну структуру та зменшити залежність ринків від впливу ненадійних факторів.

Література

1. Вишневська О. М. Конкуренційні позиції сільськогосподарських підприємств / О. М. Вишневська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2014. — Вип. 1. 2.
2. Волкова І. М. Кон'юнктура та перспективи світових аграрних ринків: монографія / І. М. Волкова, О. М. Варченко, В. Є. Данкевич [та ін.]; під ред. Т. О. Зінчук. — К.: Центр учб. літ-ри, 2013. — 672 с. 3.
3. Ковінько О. Міжнародні ринки аграрної продукції / О. Ковінько // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2016. — № 2. — С. 65–76 5.
4. Держстат України, 1998–2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/nac_r.htm.7. http://ukrstat.org/operativ/operativ2015/sg/sg_reg/isv_reg/isv_r/isv2015_r.html.